

VERTEC.

Izhaja
1. dné v
mesecu
in stoji
za vse
leto po
pošti
2 gl.
60 kr.,
za pol
eta 1 gl.
30 kr.
Brez
pošte:
za vse
leto 2 gl.
40 kr.,
za pol
leta 1 gl.
20 kr.

Naroč-
nina naj
se na-
prej pla-
čuje in
pošilja
ured-
ništvu v
špi-
talekih
ulicah
hš. št.
273
v Ljub-
ljani.
(Lai-
bach.)

Časopis s podobami za slovensko mladost.

Štev. 9.

V Ljubljani 1. septembra 1875.

Leto V.

Svôboda.

Riba po jézeri plava,
V zraki se ptica glási.
„Riba, kaj iščeš v globini,
Zgoraj kaj ptičica ti?“
„Svôbode zláte svetloba
Kliče me gori v nebó;
Svôboda v čistih valovih
Nosi me vódi na dnó.““

Lujisa Pesjakova.

Materin glas.

Mlakarjev Lovro je bil verlo priden učenec; rad je hodil v šolo ter je pazil na vse, kar so gospod učitelj v šoli učili. Kedar koli je bil kdo zaradi pridnosti ali lepega obnašanja pohvaljen ali obdarovan, gotovo je bil prvi med temi Mlakarjev Lovro. Da je to njegovega očeta zelo veselilo, tega mi nij treba opomenovati, a veselilo bi bilo tudi mater, ako je ne bi bila že pred tremi leti nemila smert pokosila. Lovro je imel jako dobrega in skerbneega očeta, nu ipak je čutil, da nema matere. Otroci! ne morem vam povedati, kolika nesreča je za otroke, kateri nimajo dobre svoje matere. Dete brez matere, to vam je največja sirota na svetu. Večkrat je Lovro na tihem zdi-

hoval in se spominjal ónih presrečnih trenutkov, ki jih je preživel v materinem naročju. Pogostoma je zahajal na pokopališče, objemal je tam materin grob in ga močil sè solzami. Domóv se vernivši, čutil se je vselej nekako potolaženega. Tolažba sicer žalostna, ali je ipak tolažba!

Nekega jutra najde oče svojega šina zeló zamišljenega. "Ko ga povpraša, kaj da mu je, da je tako zamišljen, začne Lovro pripovedovati, kaj se mu je sanjalo. Vso noč se mu je sanjalo o njegovej pokojnej materi, vso noč se je ž njo razgovarjal. Neizmerno se je radoval ubogi Lovro v teh presrečnih sanjah; kajti bilo mu je kakor takrat, ko je še mogel živo mater objeti si in poljubiti. Ali tudi te sanje so mu bile kmalu grozne. Sanjalo se mu je namreč, da ga je mati prišla za roko in ga peljala na pokopališče. Tja dospevši reče mu mati: „sinek moj, ti se ze zeló raduješ, da imaš mater pri sebi, toda ti ne veš, da so to samo sanje in- da sva v resnici daleč, zeló daleč narazen. Zdaj mi je treba zopet v moje prebivališče; nu prej nego se zopet vležem v svojo hladno posteljco, sprejmi moj poslednji nauk in obečaj (obljubi) mi, da ga tudi izpolniš. Dokler sem še živela, mnogo sem prevdarjala, kaj da postaneš in kakšen stan da si izbereš. Misli la sem to in óno, ali nikdar se nijsem mogla odločiti, kaj naj ti svetujem. Nu poslušaj zdaj moj совет in glédi, da ga izpolniš. Moja želja je, da si vedno ubogljiv in priden v šoli, da ubogaš svoje učitelje in predpostavljene, a kedar doveršiš ljudske šole, da se posvetiš mizarškemu rokodelstvu ter postaneš pošten mizar!" — Na te materine besede, ki jih je Lovro dobro slišal v sanjah in si jih tudi dobro zapomnil, zdelo se mu je, kakor da bi se bil grob odperl in bi mu bila mati podala blede in merzlo roko ter mu rekla „z Bogom," a černa zemlja jo je potem zopet zakrila. V tem trenutji se Lovro prebudí. Bilo je ravno dve po polnoči. Lovro nij mogel več zatisniti očesa.

To je tedaj Lovro pripovedoval dobremu očetu kot uzrok svoje zamišljenosti.

Oče mu ganen reče: „dasiravno ne smemo sanjam verjeti in jim pripisovati Bog vé kake važnosti, ipak ti svetujem, da se spominjaš nauka, ki si ga v spanji slišal od svoje dobre pokojne matere. Njen nauk je tudi moj nauk. Bodi dober, ubogljiv in pošten, pa bodeš gotovo srečen ves čas svojega življenja, bodi si že v katerem koli stanu. A kar se tiče mizarškega rokodelstva, kateremu bi se moral posvetiti po materinej želji, to naj določijo šole, v katere hodiš in se učiš. Ako bodeš napredoval, kakor doslej, ne bode se ti treba učiti mizarstva; tebe čaka boljši in važnejši stan."

Lovrov oče je bil imovit mož. Imel je dve lepi hiši, dosti zemlje, šest krav in tri konje, ter mi nij treba naštevati še drugih manjših pertlarij. Nij mu tedaj bilo težko skerbeti za sina, da se na kaj višjega popné nego li ravno do mizarstva. Pa tudi Lovro je imel dobro in bistro glavico kakor malo kateri njegovih tovarišev. Nič nij bilo tedaj na potu, da bi Lovro ne mogel postati jedenkrat kak imeniten, odličen gospod.

* * *

Koncem šolskega leta je bila v bližnjem tergu, kamor je Lovro v šolo hodil, za šolsko mladino velika svečanost. Delila so se šolska darila in v zlato knjigo so bili zapisani vsi óni učenci, ki so se med letom pridno učili

in lepo vèdli. Šolska izba je bila polna domače in ptuje gospode. Tudi Lovrov oče je bil prišel, da vidi, bode li odlikovan njegov sin. Po kratkem govoru, ki ga je govoril ravnatelj dotične ljudske šole zbranim učencem in ostalim gostom, nastane grobna tišina. Zdaj odpré šolski nadzornik zlato knjigo ter začne čitati: „Iz četrtega razreda prvi zasluži darilo Lovro Mlakar . . .“ Le pomislite otroci, s kolikim veseljem stopi zdaj Lovro pred šolskega nadzornika ter prejme krasno, z zlatim obrezkom vezano knjigo, ki je bila prvo in najlepše darilo.

Njegovemu očetu, ki je stal daleč doli v kotu pri šolskih vratih, malo da se nij serce raztopilo od velicega veselja. Debela solza mu kane po licu, spomnivši se, koliko radost bi zdaj uživala pokojna mati, da je nij tako zgodaj smert pokosila.

Po dokončanej šolskej svečanosti je bil Lovro z očetom povabljen na kosilo k mestnemu gospodu župniku. Bilo je tukaj zbrano mnogo gospode. Vsi so čestitali pridnemu Lovru na lepem darilu, ki je je prejel v spomin svoje pridnosti, poslušnosti in lepega vedénja. Pri kosilu so gospodje izrekli željo, naj bi oče dal pridnega Lovra v Ljubljano v latinske šole. Oče v to tudi privoli. Lovro nij rekel ničesar, samo nasméhnil se je, ko so mu gospodje začeli pripovedovati, da postane še jedenkrat velik in imeniten gospod.

In res je moral Lovro s početkom novega šolskega leta v Ljubljano v prvo latinsko šolo. Čudno se mu je zdelo, ko se je moral učiti ptujega latinskega jezika, a za nekaj dníj se je tudi tega privadil in vsi predmeti so mu bili igrača. Koncem šolskega leta zopet razveselí očeta s prvim darilom. Tako je bilo tudi v drugem in tretjem razredu.

Zdaj pride Lovro v četrty razred latinskih šol. Bil je lep in dober mladenič, da mu ga nij bilo enacega. Vse ga je ljubilo in rado imelo; vse se je čudilo njegovej pridnosti.

* * *

Nekega dne dobi oče pismo iz Ljubljane, katero ga malo ne v smertni strah pripravi. Pismo je bilo od ravnatelja latinskih šol in se je glasilo ovako:

„Spoštovani gospod!

Na veliko žalost mi je došlo ravno danes poročilo od gospodarja, pri katerem je bival Vaš sin, da je Vaš Lovro pretečeno nedeljo zginil iz stanovanja ter nihče ne vé, kam? Gospodar misli, da je sin otišel k Vam, ter Vas prosi, da bi mu takoj naznanili je li sin prišel domóv, in zakaj je to storil. Z odličnim spoštovanjem

I. I.
ravnatelj.

Nij mi treba pripovedovati, kako je bilo očetu prebravšemu ta grozni list. Lovro, njegov dobri in pridni Lovro, da je pobegnil! Kod? kam? zakaj? Mogoče tudi, da ne živí več Lovro, njegov jedini sin, ljubljeneec svojega dobrega očeta, ta krasna njegova nada.

Še isti dan se napravi oče v Ljubljano, da osobno pozvé, koliko je resnice na tem. Na njegovo žalost je bilo vse tako, kakor je stalo v pismu zapisano. Nihče nij vedel drugega povedati o Lovru nego to, da je bil vedno priden in ubogljiv, in da ga je na jedenkrat nestalo. Oče se je jokál kakor

malo dete. Jokali so se vsi, ki so Lovra poznali; še celó ravnatelja oblijejo solzé. Oče je dal razglasiti po vseh časopisih izgubo svojega sina ter je obečal (obljubil) veliko darilo tistemu, ki bi mu mogel kaj zanesljivega povedati o njegovem sinu. Nu vse zamân. O Lovru nij bilo slišati niti najmanjega glasú.

Siromašni oče je neprestano žaloval po svojem sinu. Zanj nij bilo več pravega veselja na tem svetu.

* * *

Čez tri leta po tej žalostnej dogodbi dobi oče zopet pismo iz Češke, od koder še nikoli nij prejel kakega pisma. Na vsem životu se strese dobivši list v roke, ker pisanje se mu je nekako znano zdelo. Odpré — in o veselje! piše mu njegov izgubljeni Lovro.

V listu je stalo zapisano:

„Preljubi oče!

Znam, da ste prestali mnogo strahú in žalosti, ko Vam je došla prežalostna novica, da sem brez Vašega privoljenja otišél v Češko, kjer še zdaj popolnoma zadovoljen živim. Oprostite mi, storil sem to samo zato, ker sem se bal, da bi mi Vi ne bili privolili, da izvêdem svojo namero, da si tudi mi nijste nikdar ničesar odrekli, kar Vas sem prosil. Jaz hočem in moram izpolniti materin glas. Še se morda spominjate kako se mi je nekdanj sánjalo, da me je mati prosila, naj se posvetim mizarškemu rokodelstvu, pa tudi, ko je še živelá moja dobra mati, rekla mi je o nékej priložnosti, da bi me ona najrajše videla poštenega mizarja. Zakaj, tega ne vem; a toliko Vam moram povedati, da sem zdaj popolnoma miren, odkar sem izpolnil materino željo in sem se izučil mizarstva; a prej me je zmirom terpinčil nekakšen nemir, ki si ga nijsem mogel raztolmačiti. Zdaj sem saj toliko miren in potolažen, da sem slušal materin glas, a treba mi je še, da tudi Vašo željo izpolnim. Vi ste mi svetovali, da naj šolske nauke nadaljujem. Dovolite mi tedaj, da se domóv vernem. Jaz še zmirom čutim ono veselje do učenja, kakor takrat, ko sem še v šolo hodil. To, kar sem v treh letih kot mizarški rokodelčíč zamudil, nadomestim s pridnostjo in ljubeznijo do učenja gotovo v dveh letih. A kaj ste dve leti v človeškem življenji, posebno za mene, ki zdaj zopet uživam mir in pokoj serca? Vernem se v šolo izučén mizar, ter potrójim svojo pridnost, samo da tudi Vam, preljubi oče, naredim veselje. Še enkrat Vas prosim: oprostite mi, vse zopet popravim. Priserčno Vas pozdravlja n v duhu poljube, čakajoč privoljenja, da se v Vaše naročje poverne

Váš sin

Lovro

mizarški rokodelčíč.“

Lehko si mislite, ljubi otroci, kaj je oče storil, ko je ta list prebral. Njegovo očetovsko serce nij moglo preboléti, da bi pustil dobrega sina v ptujej deželi. Ne samo to, da mu privoli domóv se verniti, nego sam je otišél v Češko, da si domóv pripelje sina jedinca, brez katerega mu je ves svet bil pust in prazen.

Za nekoliko dnúj je bila v Mlakarjevej hiši velika gostíja. Komu na čast, to vsak lahko ugane. Naš dobri Lovro je živel zopet doma pri svojem dobrem očetu.

* * *

„A je li Lovro šolske nauke nadaljeval?“ tako bode vprašal marsikateri izmed vas, ki jedva čaka, da bi znal vse, kako je bilo.

Dakako nego je. — Lovro, da si tri leta starejši in izučen mizarški rokodelčič, vpisal se je zopet v latinske šole. Sprejeli so ga v 4. razred in do konca šolskega leta položil izpit za 4. in 5. razred na obče začudenje.

Učil se je dan in noč. Za leto dnij je hotel zopet položiti izpit za dve šoli; a vse to dragemu očetu na ljubav.

Nu kmalu so zapazili učitelji, da Lovrovo zdravje hira, ker tiči vedno v šolskih knjigah; treba mu je bilo počitka. Po nasvetu izvedenega zdravnika ga je oče komaj pripravil nato, da za nekaj časa izostane iz šole.

Za nekoliko mesecev se Lovro oglasi že za drugi izpit, a zaradi bolezni nij mogel v Ljubljano.

Bolezen je postajala vedno hujša in Lovro je bil v velikej nevarnosti za svoje življenje; zdravniki so mu svetovali naj se za vselej odpove knjigam. Na očetovo prošnjo je to tudi storil. Nekaj mesecev mu je bila jedina zabava na grobu preljube matere, katere glas je verno izpolnil.

Lovro je bil zadosti izobražen, a ipak nij zanemarjal knjige; kedar mu je bil dolg čas, čital in ponavljal je to, česar se je bil v šoli naučil.

Zdravniki so bili dobro uganili Lovrovo bolezen. Prenapeta marljivost bi ga bila gotovo spravila pod zemljo, ako mu ne bi bili za časa dobro sovetovali.

Zdaj je prišel Lovro svoje rokodelstvo doma pri očetu. Vsi sosedje so ga ljubili in ga niso nikoli drugače imenovali nego „učenega mizarja.“ Kedar koli je kdo potreboval dobrega poduka ali sveta bodi si v katerej koli zadevi, šel je k Mlakarjevemu Lovru. Vse ga je poznalo, vse ga je rado imelo. Z njegovim prizadevanjem in s pripomočjo gospoda župnika se je osnovala ljudska čitalnica v vasi, v katerej so imeli domoljubni vasčani vsakega večera dosti verlo ugodne in poučne zabave.

Povsod se je govorilo, da ima za narodni napredek v onej okolici največje zasluge le Mlakarjev Lovro.

Tudi po domačih časopisih se je njegovo ime večkrat čitalo.

Glejte, tako je, kedar se človek ne samo za svoj stan, nego tudi za življenje primerno izobrazil! Kako vse drugače bi bilo pri nas, ako bi bil vsak rokodelcec izveršil vsaj nekoliko razredov bodi si latinskih ali rečnih šol, ako tudi ne s takim sjajnim vspehom, kakor Mlakarjev Lovro. Domovina bi se nam vse drugače razcvetela, kajti izobražen človek laže napreduje v svojem stanu, nego li tak, ki nij hodil v šolo. Naše blagostanje bi bilo boljše, kajti iz knjig bi se lahko mnogo naučili, česa do zdaj še ne znamo, pa bi razširjevali nove iznajdbe izobraženih in napredovalnih narodov tudi po naši domovini. Učite se zatoraj pridno, otroci, da boste koristili sebi in domovini.

Mlakarjevi travniki, polja in njive so bile vzor umnega gospodarstva, a v njegovej delarnici je vsaki dan delalo po šest čverstih rokodelčičev.

Po vsej domovini je slovelo Mlakarjevo ime kot umnega gospodarja in izobraženega mizarja. Pri volitvah so si ga njegovi okoličani izbrali za svojega zastopnika v deželni zbor. To vam je, otroci, velika čast za domačega rokodelca.

* * *

Mnogo let je živel Mlakarjev Lovro srečen in zadovoljen s svojim očetom, ki je bil zelo ponosen, da ima tako verlega in poštenega sina. Oče je doživel sivo starost, manjkalo mu je samo pet let do sto, ko se je preselil v večnost.

Malo pred očetovo smertjo doleti našega Lovra zopet nenadna sreča.

V daljnjej Ameriki je živel brat Lovrove matere, ki je imel mnogo mizarskih tovarnic in je bil neizmerno bogat. Ker nij imel nobenih naslednikov, ostavil je ves svoj imetek dedičem svoje dobre sestre, a jedini sestrin dedič je bil Lovro, kateremu je vsa učeva imovina pripala.

Lovro je bil še malozmožen otrok, ko je slišal o svojem uju, da živi nekje v daljnem svetu, — a kje? tega tudi njegova pokojna mati nij dobro znala.

Vse to se je zdaj zvedelo iz časopisov, katere je Lovro pridno čital in marsikaj lepega svojim sosedom iz njih pripovedoval. Silno bogastvo, katero je Lovro prejel iz daljne tuje zemlje, obrnil je največ domovini v korist. Nij ga bilo rodoljubnega društva niti narodnega zavoda, da mu ne bi bila darežljiva roka blagega rodoljuba, mizarja Mlakarja, v pomoč pritekla.

Lovro je dosegel malo ne očetovo starost. Imel je tri sinove in dve hčeri. Vsi so bili dobri in pošteni, kakor jim je bil dober in pošten oče in ded.

* * *

Mogoče, da je mati slutila srečo, katera čaka njenega sina, ako se posveti mizarskemu rokodelstvu. Morda jej je bil ravno to povód, da ga je v mladosti nagovarjala, naj boše mizar.

A one čudne sanje, ki so Lovra napotile, da se je izučil mizarstva, rodile so, kakor vidite, lep sad za njegove potomce in domovino. Bog zna, da nij poslušal materinega glasú, ako bi bil kedaj tudi kot imeniten gospod toliko koristil svojej rodbini in celemu narodu, kolikor je koristil kot pošten, umen in izobražen mizar.

Otroci! materin glas, materina želja, bodi vam vedno sveta.

Lj. T.

Drago kamenje.

Imovit človek na Jutrovem je nosil obleko, v katero je bilo všito mnogo drazega kamenja.

Sreča ga ubožno oblečen človek, postojí, ogleda si to čudno prikazen od glave do nog, potem se mu priklone do tal, ter se mu zahvali za drago kamenje.

„Priatelj“, reče mu prevzetnež, „čimú se mi zahvaluješ, saj ti drazega kamenja nijsem dal?“

„Res je“, odverne mu ubožec, „da mi dragih kamenov nijste dali, ali dali ste mi priložnost, da sem je gledal, in drugega užitka tudi vi nemate od njih. Kar se tiče vaših dragih kamenov, nij nobenega drugega razločka mej nama nego ta, da je vi morate nositi, a jaz sem tega bremena prost.“

~~~~~

B.